

Paavo Järvi op het strand van Pärnu

Paavo Järvi en zijn Pärnu Music Festival slaan de vleugels uit

HET BESTE UIT ESTLAND

Een nieuw internationaal festivalorkest is onderweg, van ontzagwekkende kwaliteit. Komende zomer zal dirigent Paavo Järvi zijn Estonian Festival Orchestra (EFO) voor het eerst op podia buiten Estland presenteren. Ook een cd met de *Zesde Symfonie* van Sjostakovitsj is in aantocht. Het zijn de rijpe vruchten van een jaarlijks muziekfestival dat zich sinds 2011 afspeelt in Pärnu, onder de hoede van de dirigerende Järvi's. Meervoud. Want niet alleen Paavo, maar ook diens bijna tachtigjarige vader Neeme Järvi roert zich hier.

TEKST: THIEMO WIND, FOTO'S: KAUPU KIKKAS, THIEMO WIND

Pärnu is een badplaats in het zuidwesten van Estland, aan de Golf van Riga. De vijfde stad van het land, en toch niet meer dan veertigduizend inwoners. Wie Pärnu binnenrijdt, ziet geen stad maar eerder een groot dorp. Brede lanen met boomrijke bermen. Veel houten huizen, die stilletjes vertellen dat we ons hier halverwege Rusland en Scandinavië bevinden. Tsarina Catharina de Grote schonk de stad in 1768 een prachtige kerk, die dan ook *Katariinakirik* heet. Het zandstrand van Pärnu en de bijbehorende badhotels liggen verscholen achter keurig onderhouden parken. Noem het een oase.

Dicht bij de oever van de rivier staat een heus concertgebouw. Het is er in 2003 gekomen, dankzij lobbywerk van Neeme Järvi. De zaal is akoestisch uitstekend gelukt en bezit zelfs een orgel. Het aantal zitplaatsen bedraagt slechts 900, buiten het zomerseizoen meer dan genoeg voor een stadje van bescheiden omvang. In de week van het festival daarentegen is de zaal avond na avond tot de laatste stoel bezet. We zijn amper gearriveerd of maken er mee hoe Paavo Järvi zijn festivalorkest tot subliem samenspel beweegt in de *Tweede Symfonie* van Carl Nielsen. Ook als Viktoria Mullova het *Vioolconcert* van Sibelius speelt, is het orkestspel om door een ringetje te halen. Na afloop buigt Järvi met een bijna verlegen uitstraling naar het publiek. Maar zijn ogen zijn die van een trotse vader.

'Een orkest van dit niveau hebben we verder nergens in de Baltische staten', glundert hij de volgende ochtend om negen uur in de dirigentenkamer. 'Het is een *all star band*, een sterrenclub. De manier waarop ze spelen!'

Järvi heeft het handig georganiseerd. In het orkest zitten talrijke jonge professionals uit Estland. Op sleutelposities heeft Järvi musici neergezet uit buitenlandse orkesten waar hij zelf vaak dirigeert. Concertmeester Florian Donderer vervult diezelfde positie bijvoorbeeld bij de Deut-

sche Kammerphilharmonie Bremen, waar Järvi chef-dirigent is. Cellisten aan de eerste lessenaar komen uit Frankfurt en Parijs, de aanvoerster van de altviolen uit Japan.

Järvi: 'Die buitenlandse spelers lossen als het ware op in het orkest. En mijn jonge landgenoten zie je steeds verder naar het puntje van hun stoel komen. Dit is een topgezelschap met de *spirit* van een jeugdorkest. Routine kennen we hier niet. Wat maakt een goed orkest? Natuurlijk, een lange traditie van met elkaar samenspelen kan veel betekenen. Maar belangrijker is het verlangen om beter te worden, om te groeien. Dit orkest kent geen comfortzone. Daar hou ik van.'

Iedereen zingt

Het festival is kort maar krachtig, het duurt negen dagen. Wat Järvi betreft blijft dat zo. Een week is precies goed om de concentratie te behouden, vindt hij. 'Ik heb genoeg festivals gezien die onder hun succes zijn bezweken. Door te groeien verloren ze hun karakter.' Het neemt niet weg dat Järvi grote plannen heeft. Met dit festivalorkest wil hij internationaal de boer op. Komende zomer

De Katariinakirik in Pärnu

Paavo Järvi (midden) in gesprek met twee orkestleden

Paavo en zijn vader Neeme Järvi tijdens het slotapplaus van de dirigentencursus

gaan ze naar de andere Baltische staten en muziekfestivals in Scandinavië. Voor januari 2018 staat een tournee gepland naar West-Europa: Brussel, Berlijn, Wenen, Zürich, Luxemburg. Zo wil Järvi zijn orkest als hét muzikale boegbeeld van Estland presenteren.

Dit kleine land kan het zetje wel gebruiken. ‘De muzikaliteit hier, de koorcultuur, het is verbazingwekkend. Maar wat betekent het? Ja, dat iedereen zingt. Iedere bank, ieder politiebureau heeft wel zoiets als een kamerkoor. Daar is niets mis mee. Maar wil je hier *Ein deutsches Requiem* van Brahms uitvoeren, dan moet je naar Letland of Zweden om een goed koor te bestellen. Dat baart me zorgen, in een land met zoveel muzikale mensen. We moeten er echt iets aan doen. Dat geldt ook voor de orkesten.’

Paavo Järvi dirigeert het Estonian Festival Orchestra

Maximale vrijheid

Paavo Järvi is blij dat hij hieraan kan bijdragen, zeker in het licht van de geschiedenis. In zijn jeugd behoorde Estland nog tot de Sovjet-Unie. Het gezin Järvi ging in 1980 – Paavo was achttien – de vrijheid tegemoet en emigreerde door een slimme manoeuvre naar de Verenigde Staten, met een gereede kans het vaderland nooit meer terug te zien. Maar Gorbatsjov kwam, de *Perestrojka* diende zich aan. Nu is Estland deel van de Europese Unie, je betaalt er met euro's. Paavo Järvi is wel in het buitenland blijven wonen, zijn huis staat in Londen. Hij voelt zich wereldburger. ‘Maar overal ben ik gast. Pärnu is mijn thuis.’

Zijn grootmoeder van vaders kant woonde er. ‘Iedere zomer waren we hier, twee à drie maanden. Dat is mijn hele jeugd zo geweest. Mijn oma zong altijd, zij leerde ons liedjes. Het hele repertoire heb ik door haar leren kennen. Mijn ouders kwamen in de zomer ook hiernaartoe, maar minder lang. Een maand ongeveer. Dan woonden we daarginds bij de rivier in een klein huisje, amper groter dan een sauna.’

Pärnu heeft de muziekgeschiedenis mee. Russische kunstenaars kwamen er graag. Dichter bij het Westen konden ze niet komen; hier in deze idyllische badplaats ervoeren zij hun maximale vrijheid. David Oistrakh had er een *datsja* waar hij muzikale vrienden uitnodigde. Er zijn foto's waar Paavo Järvi als kind op staat, samen met Sjostakovitsj. Als knaapje speelde hij op xylofoon eens de *Sabeldans* van Aram Chatsjatoerjan in aanwezigheid van de componist, die reageerde met de woorden: ‘Paavo, je bent een genie.’

‘Dit is een topgezelschap met de spirit van een jeugd-orkest. Routine kennen we niet’

Paavo Järvi (midden) en het Estonian Festival Orchestra op het strand van Pärnu

Het Concertgebouw van Pärnu

Jonge dirigenten

Järvi kan eindeloos vertellen over die kostbare herinneringen, maar de tijd is beperkt. Om tien uur begint een nieuwe dag van de dirigentencursus. Zijn vader Neeme is daar ook. De achttien jonge dirigenten die hier les krijgen, komen van over de hele wereld. Zij staan niet voor het festivalorkest maar voor het jeugdorkest van de Järvi Academie. Met deze praktische constructie slaat het festival meerdere vliegen in één klap. Als we even na tien de zaal betreden, zijn de musici al hard aan het werk. Op de lessenaars staat *Overture nr. 2* (1959) van de Estse componist Veljo Tormis. De benodigde strakheid in het musiceren ontbreekt, vindt Paavo Järvi. 'Dit stuk heeft geen kans te mislukken, zolang de ritmische intensiteit maar goed is.'

Dan komt zijn vader Neeme overeind, achter het orkest: 'Het gaat hier niet om het ritme van de hoge strijkers, maar om de bassen. Die spelen de beginnoten van het thema uit *Das musikalische Opfer* van Bach. Dank voor uw aandacht.' Waarna de oude heer Järvi weer gaat zitten. Terwijl het orkest gewoon doorspeelt, neemt een andere jonge dirigent het stokje over. Hoewel hij de zaak strakker in de hand houdt, heeft Paavo ook voor hem goede raad. 'Je richt je alleen op de voorste lessenaars. Kijk ook naar de mensen achteraan. Verbind je voor honderd procent met iedereen.'

Brandende intensiteit

Na een paar dagen instructie mogen de beste kandidaten het slotconcert van de dirigentencursus leiden, allemaal een deel uit het *Tweede Pianoconcert* van Rachmaninov dan wel de *Vierde Symfonie* van Prokofjev. Er zijn talenten bij, zeker. Maar als na het slotap-

plaus Neeme Järvi de bok betreedt om als toegift het *Andante Festivo* van Sibelius te dirigeren, weten de oren niet wat ze horen. Zoveel brandende intensiteit was die avond nog niet gepasseerd. De inspiratie van Järvi senior heeft het de laatste jaren geregeld laten afweten, onder meer toen hij chef was van het Residentie Orkest in Den Haag, maar het vuur is er nog wel degelijk. Na afloop van het concert treffen alle musici elkaar in een van de plaatselijke cafés, dat niet ontoepasselijk de naam *Passion* draagt. Iedereen wacht rustig op zijn beurt om een drankje te bestellen, de rij begint al buiten op straat. In Pärnu lijkt gejaagdheid niet te bestaan. Hier heerst een ontwapenende gemoedelijkheid.

Hoewel het festival niet langer dan negen dagen duurt, is er buiten de symfonische activiteiten ook nog ruimte voor kamermuziekconcerten. Ze worden onder meer gegeven door musici uit het festivalorkest, alsof zij het niet al druk genoeg hebben. Op de programma's wemelt het van de Järvi's. We tellen er ergens tussen de tien en vijftien. Het blijkt een hele muziekdynastie.

Op de laatste zondagmiddag verplaatst het festival zich naar de Villa Ammende, een statig Jugendstilpand uit 1904 dat oogverblindend mooi gerestaureerd is en tot de attracties van Pärnu behoort. Was hier in Sovjettijden nog een tandheelkundige kliniek gevestigd, tegenwoordig is het een luxueus hotel. Het festival biedt een buitenkans er binnen te kijken, als het lokale kinderkoor *Tähekillud* optreedt in de vestibule. De kinderen zingen de *Liederen uit de jeugd* van de Estse goeroe Arvo Pärt, intens toegewijd en met ontroerend mooie stemmen. Dit is dus die koorcultuur waar Paavo Järvi over sprak. 's Avonds sluiten Järvi en het Estonian Festival Orchestra het festijn af met een spectaculaire uitvoering van Sjostakovitsj' *Zesde Symfonie*, die rechtstreeks op de radio wordt uitgezonden. Nog wat kleine correcties en de opname kan zo op cd, zou je denken. Vergeet het maar. Als het festival voorbij is, houdt Paavo Järvi zijn musici nog twee dagen in de stad om onder studiocondities tot het best mogelijke resultaat te komen. De opname wordt in eigen beheer gemaakt. Welke platenmaatschappij het eindproduct mag uitbrengen, is van later zorg.

Meer informatie: www.parnumusicfestival.ee